

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишневецький О.І. Діяльність учнів на уроці іноземної мови: посібник для вчителів / О.І. Вишневецький. – К.: Рад. шк., 1989. – 224 с.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. українського видання д. пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Китайгородская Г.А. Интенсивное обучение иностранным языкам. Теория и практика / Г.А. Китайгородская. – М.: Высшая школа, 2009. – 277с.
4. Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование / Е.И. Пассов. – Липецк: Липецк. гос. педаг. ин-т, 1998. – 159с.
5. Стронин М.Ф. Обучающие игры на уроках английского языка / М.Ф. Стронин. – М., 1994. – 243 с.
6. Черник Ю. Використання дидактичних ігор в процесі навчальної діяльності студентів: тези доповідей міжнародної наукової конференції «Іноземномовна комунікація: здобутки та перспективи» / Ю. Черник. – Тернопіль. – 2006. – С. 282-284.
7. Callahan J.F., Clark L.N. Teaching in the Middle and Secondary School. – MacMillan Publishing Company, 1988. – 205 p.
8. Oller J.W. Methods That Work. – Heinle and Heinle Publishers, 1993. – 197 p.
9. Ladousse G. Role Play. – Oxford: Oxford Univ. Press, 1997. – 183 p.
10. Lee W. R. Language teaching games and contests. – Oxford: Oxford Univ. Press, 1996. – 203 p.
11. Maley A., Duff A. Technique in Language Learning. – Cambridge University Press, 1978. – 104 p.
12. Rixon, S. How to use games in Language Teaching. London: Macmillan Publishers Ltd., 1981. – 180 p.
13. Uberman A. The Use of Games. – <http://www.e.usia.gov/forum/vols/vol36/no1/p.20.htm>

Н.Н. ТЫШКО, А.П. МАРТЫНИУК. КЛАССИФИКАЦИЯ ИГР ДЛЯ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОЦЕССА ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В НЕЯЗЫКОВОМ ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

Резюме. В статье исследована классификация игр для организации процесса изучения английского языка в неязыковом вузе. Предопределены основные zasady использования игрового метода для решения проблемы профессиональной подготовки высококвалифицированных специалистов.

Ключевые слова: игровой метод, дидактическая игра, коммуникативная компетенция.

N.M. TYSHKO, A.P. MARTYNIUK. CLASSIFICATION OF GAMES FOR ORGANIZATION OF ENGLISH LANGUAGE LEARNING PROCESS AT THE UNIVERSITY

The summary. In the article the classification of games for organization of English language learning process is investigated. The main aspects of using game method for solving the problem of professional training of high-skilled specialists are determined.

Key words: game method, didactic game, communicative competence.

Одержано редакцією 26.06.2014 р.

УДК: 378. 013. 41: 81' 243

Г.Я. МАКОВСЬКА, О.Т. ПАРХОМЕНКО

**ДО ПИТАННЯ ПРО ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО СТУДЕНТІВ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ**

Резюме. У статті розглядається індивідуалізація навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах, яка забезпечує підвищення якості навчання, а також важливість формування індивідуальності, особистості студента. Розглянуті ефективні шляхи і засоби індивідуалізації навчання.

Ключові слова: індивідуалізація навчання, навчальний процес, індивідуальні можливості, самостійна робота, диференціація, мотиви, метод проекту.

Постановка проблеми. Проблема індивідуального підходу до студентів в процесі навчання пов'язана з важливими практичними завданнями: врахування рівня розумового розвитку студентів; рівень їх знань і умінь; працездатність майбутніх спеціалістів; рівень їх пізнавальної і практичної самостійності; темп роботи; ставлення до навчання; наявність і характер пізнавальних інтересів; рівень вольового розвитку.

Мета статті. У статті розглядається навчальний процес у вищій школі на нинішньому етапі його розвитку, що повинен враховувати тенденції суспільного поступу і психології молоді; форми і методи реалізації навчального процесу, що відповідають принципам демократії, академічних свобод, справедливості, конкуренції (змагальності), всеохоплюючого контролю і самоконтролю, дисципліни і відповідальності, методики співробітництва в системі "студент-викладач".

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вчені Бориско Н.Ф., Семенова Н.І. та Яцишин О.М. розглядають головні компоненти індивідуального підходу до вивчення та засвоєння студентами іноземної мови. Власне індивідуалізація процесу навчання іншомовного мовлення – це цілісна система, яка має охоплювати всі сторони та етапи навчально-виховного процесу з іноземної мови, а також передбачати комплексне врахування і цілеспрямований розвиток компонентів кожної з підструктур психологічної структури індивідуальності студента. [8,115-118]

В дослідженнях Ніколаєвої С.Ю., Шкарупи Н.С., Ходцевої А.О., Гришкової Р.О. "індивідуалізація" трактується як максимальне наближення процесу навчання до оптимальної моделі, коли кожен студент працює

у зручному для нього темпі, манері, що відповідають його загальній підготовці, здібностям, обсягу оперативної пам'яті, рисам характеру та емоційному стану [4]. Сучасна вища освіта має сприяти виявленню та розвитку здібностей, розвивати самостійність, творчість, наполегливість та відповідальність, забезпечувати різнобічний розвиток студента як особистості, враховувати індивідуальні відмінності. [3; 7]

У наукових працях Тарнопольського О.Б. широко розглядається принцип індивідуалізації у комп'ютеризованому навчальному процесі з іноземної мови, що забезпечується наступними факторами:

- можливістю вибору індивідуального темпу роботи;
- індивідуальний спосіб керування навчальною діяльністю, застосування різних за ступенем складності завдань з можливістю переходу до більш складних чи навпаки більш простих варіантів роботи з програмою залежно від успішності результатів;
- наданням індивідуального набору засобів підтримки навчання (довідники, підказки, ключі);
- адаптацією форми навчального матеріалу до індивідуальних особливостей сприйняття інформації конкретним студентом. [6, 47-51]

Виклад основного матеріалу. У методиці навчання іноземних мов є різні форми реалізації індивідуального підходу до студентів. А саме: самостійна робота (self-directed learning) під керівництвом викладача; самостійне оволодіння (autonomous learning) іноземною мовою наодинці чи у групі шляхом широкого використання різноманітних підручників і посібників, але під керівництвом викладача; самостійне оволодіння іноземною мовою шляхом опрацювання навчального посібника без допомоги викладача; індивідуальна робота (one-to-one teaching) з одним чи кількома викладачами; самостійне оволодіння іноземною мовою у спеціалізованих центрах (self-access centres).

Досягнення мети передбачає вирішення таких завдань: проведення дослідження друкованої іншомовної оригінальної літератури та пошук і опрацювання іншомовних джерел у мережі Internet з метою отримання певної інформації за спеціальністю, яка вивчається; реалізація індивідуального завдання є підготовка різноманітних навчальних презентацій; підготовка письмового перекладу та виконання лексичних і граматичних вправ, які викладач підбирає окремо, залежно від потреб конкретного студента.

Ефективність навчання іноземної мови у значній мірі залежить від чіткої та гнучкої організації навчального процесу на занятті, від уміння викладача враховувати реальне засвоєння матеріалу кожним студентом та його індивідуальні особливості.

Процес навчання у вузі опосередкований індивідуальними відмінностями у здатності студентів до вузівського навчання. Вони пов'язані з індивідуально-типологічними особливостями нервової системи студента, які впливають на процес учіння, швидкість утворення зв'язків, а також з пізнавальною діяльністю студента. На засвоєння та застосування знань безпосередньо впливають такі індивідуальні особливості розумової працездатності, як гнучкість, активність, самостійне мислення, тісний взаємозв'язок між конкретними та абстрактними його компонентами, рівень аналітико-синтетичної діяльності, точність сприймання, швидкість запам'ятовування, індивідуальний досвід, здатність до узагальнення.

У традиційній системі навчання повне врахування індивідуальних відмінностей студентів неможливе через ряд причин. Головні з них: нездатність забезпечити активну розумову працю всіх студентів; переважання інформаційно-ілюстративних методів викладання з орієнтацією на середнього студента; відсутність постійного зворотного зв'язку; недостатня дієвість управління процесом навчання. Тому однією з найголовніших є проблема підвищення ефективності навчання завдяки його індивідуалізації, характерною рисою якої є вимога переміщення центру уваги викладача з предмета, що вивчається, на студента, якого він навчає.

Отже, перед викладачем постає складна проблема – забезпечити успішне навчання великої кількості студентів з такими строкатими індивідуальними відмінностями за єдиною для всіх програмою. Проблема індивідуального підходу полягає не в тому, щоб нівелювати індивідуальні відмінності студентів, а в тому, щоб допомогти кожному з них успішно оволодіти знаннями, вміннями та навичками відповідно до їх можливостей.

Проблема врахування індивідуальних особливостей студентів є однією з центральних проблем при вивченні іноземних мов. Жоден метод навчання і виховання не може дати потрібних результатів, якщо він застосовується без врахування індивідуальності студента.

Ця проблема має велике значення для процесу навчання іноземної мови. Викладач повинен знати індивідуальні особливості усіх студентів. Кожен студент – то своєрідна неповторна індивідуальність. Індивідуальна і мова людини як вираження її переживань, почуттів, емоцій, стосунків з іншими людьми, моральних прагнень. Ось чому метою щоденної роботи викладача – допомогти кожному студенту з різними потенційними задатками оволодіти іноземною мовою.

У сучасній педагогічній та методичній літературі індивідуальний підхід розглядається як явище локальне, яке використовується лише на окремих етапах засвоєння знань. Досліджуються, наприклад, рівень підготовленості студентів до сприйняття нового навчального матеріалу, окремі характеристики особистості: працездатність, ставлення до навчання, пізнавальні інтереси, здібності та ін.

Головним завданням вищої школи є не вчити, а навчати вчитись, підготувати студента до безперервного самостійного навчання. Тому, вважають дослідники, повинні змінитися функції студента та функції викладача. Перший повинен буде разом із засвоєнням відповідних знань розвивати в собі здатність, навички і вміння самостійно їх шукати, тобто опанувати науковим методом пізнання. Другий же відповідно – допомогти першому навчатися вчитись. При цьому (в ідеалі) мають враховуватись індивідуальні психологічні особливості студента, визначитися час, темп навчання, комплекс навчальних предметів основ наук, які належить засвоїти і форми контролю тощо.

За такої постановки процесу навчання на основі індивідуалізації у студента розвиваються і формуються такі якості, як самостійність, ініціативність, творчість, упевненість, захоплення, дослідницький стиль діяльності, нарешті, культура пошуку і праці. А це і є ті якості, що так необхідні майбутньому фахівцеві, який буде діяти в нових суспільних умовах. Крім того, сучасному спеціалісту важко буде обійтися без творчих здібностей, ерудиції та ділової активності. А вони розвиваються в умовах індивідуалізації навчання, в умовах самостійного пошуку і самостійного засвоєння знань.

Диференційний підхід в навчанні – це засіб реалізації індивідуального підходу. Орієнтація навчання на середнього студента себе не виправдовує, оскільки при цьому по різному використовується потенціал слабких і сильних студентів. Останній надається сам собі, чим пояснюється втрата інтересу до навчання. Зазначені особливості слугують підґрунтям для визначення специфіки диференціації навчання професійної англійської мови майбутніх інженерів. На наш погляд, специфіка диференціації полягає в доборі основного та додаткового іншомовного дидактичного матеріалу згідно з професійною спрямованістю, практикою фахового й академічного іншомовного спілкування, а також у використанні низки технологій, методів і прийомів із метою підвищення мотивації до вивчення іноземної мови, формування індивідуальної стратегії вивчення іноземних мов протягом життя та оволодіння знаннями про культурні особливості закордонних держав, уміннями та навичками їх використання у повсякденному житті. Слід зазначити, що, окрім загальних особливостей, характерних для всіх студентів-інженерів, представники кожної окремої спеціальності мають свої, притаманні тільки їм особливості, описані та детально проаналізовані. [1, 149-154].

Відповідно до описаних особливостей, відмінною ознакою майбутніх юристів є схильність до точних формулювань, обґрунтованості висловлювань. Майбутні фахівці, зазвичай, не вірять на слово, вимагаючи вказати джерело інформації. У їхніх відповідях англійською мовою майже відсутні якісні прикметники (епітети), вільні порівняння, гіперболи чи інші фігури мови, тому диференціація навчання іншомовного спілкування спрямовується на розвиток навичок описання фактів і подій.

Досвід показує, що кваліфікована організація диференційованого підходу у навчанні вимагає великих часових затрат для підготовки до заняття, глибоких педагогічних, психологічних та методичних знань і важка для одного викладача. Найбільш сприятлива можливість організації індивідуального та диференційованого підходу з'являється при централізованому матеріальному забезпеченні навчального процесу спеціальними методичними матеріалами. [5, 18]

Важливий особистісний підхід до кожного студента, якого вчимо. Перед тим, як здійснювати індивідуальний підхід, потрібно провести дуже копітку дослідну роботу і продовжувати її щоденно. Насамперед слід скласти індивідуальну психолого-методичну характеристику групи. Вивчити загальні дані про студента, його успішність з англійської мови та рідної мови. Ці дані допомагають з'ясувати напрям мислення та здібності даного студента до гуманітарного циклу наук.

Одним з дієвих способів організації мовної взаємодії, індивідуальної роботи та диференціального підходу до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням є проектна методика. [2, 178-186]

Метод проектів – це комплексний навчальний метод, який дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, дає можливість студенту проявляти самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності.

Метод проектів дозволяє студентам проявити самостійність у виборі джерел інформації, способі її викладу і презентації. Проектна методика дозволяє вести індивідуальну роботу над темою, яка викликає найбільший інтерес у кожного учасника проекту, що, поза сумнівом, спричиняє за собою підвищену мотивовану активність студента. Він сам обирає об'єкт дослідження, сам для себе вирішує: чи обмежитися підручником з іноземної мови (просто виконавши чергову вправу), або почитати інші підручники, передбачені навчальною програмою. Проте, часто студенти звертаються до додаткових джерел інформації, аналізують, порівнюють, залишаючи найважливіше й найцікавіше.

Важливо також вивчити мотиви, які спонукають студента до оволодіння іноземною мовою за професійним спрямуванням. Називаються такі мотиви:

1. Успішне просування по кар'єрних сходах. Адже працівник, який володіє іноземною мовою, цінується набагато вище. Відповідно, шанси отримати більш високу посаду значно зростають.

2. Можливість навчатися за кордоном. Знаючи мову, можна спробувати свої сили і вступити до іноземного університету або ж пройти стажування за своєю спеціальністю за кордоном.

3. Необмежений доступ до інформації.

4. Задоволення власних амбіцій і прагнення до саморозвитку. Успішне освоєння іноземної мови - це відмінна можливість продемонструвати наполегливість у досягненні поставленої мети, а також власні інтелектуальні здібності.

5. Відсутність мовного бар'єра під час подорожей, бо людина починає відчувати себе громадянином світу й може легко вступати в контакт із представниками інших народів.

6. Наявність родичів або друзів за кордоном є чудовою мотивацією для вивчення англійської, адже це дозволяє не втрачати родинні та дружні зв'язки, а також не відчувати проблем у спілкуванні з новим членом сім'ї.

7. Можливість насолоджуватися творами мистецтва в оригіналі (книги, пісні, фільми, вистави тощо), адже відомо, що при перекладі з іноземної мови перекладач інтерпретує твір по-своєму. [9]

Однією з найсильніших мотивацій для продовження вивчення мови є отримання першого результату. Адже ніщо так відмінно не мотивує, як наявність позитивного результату при виконанні якої-небудь справи.

Поступово прогрес буде ставати все помітнішим, а подальше навчання буде проходити тільки у задоволенні. Адже з кожним новим заняттям процес засвоєння матеріалу здійснюється швидше, а значить, і вивчення мови буде просуватись набагато ефективніше.

Висновки. Головне правило індивідуалізації – щоб уся робота щодо виявлення та формування індивідуальності неодмінно передбачала активне включення самого студента в цей процес. Уся сутність індивідуалізації навчання полягає в тому, щоб допомогти студентові розкрити як для себе, так і для інших ті свої особливі якості, які в ньому закладені. Цей процес у кожного проходить по-своєму. Викладач виступає як активний помічник. Він має допомогти студентові "знайти себе", наблизитися до розуміння своїх індивідуальних особливостей, природних за походженням, і навчитися використовувати їх продуктивно, творчо.

Принцип індивідуалізації навчання прагне до системності та цілісності. В це поняття закладені усі головні компоненти індивідуалізації навчання, позначені взаємозв'язки їх між собою, вказана цільова спрямованість. У цьому й виражається системність та цілісність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гришкова Р.О. Міжпредметна координація у навчанні професійно спрямованої англійської мови та фахових дисциплін / Р.О. Гришкова // Наукові праці. Педагогіка. – Миколаїв: МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – Т. 71. – Вип. 58. – С. 149-154.
2. Дейніченко Т.І. Теорія і практика диференціації в груповій роботі / Т.І. Дейніченко // Сучасні проблеми дидактики: збірник наукових праць. – Харків, ХДПУ, 2003. – С. 178-186.
3. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник. / кол. авторів під кер. С.Ю. Ніколаєвої. – [вид.2-е, випр. і перероб.]. – К. Ленвіт, 2002. – 328 с.
4. Методика навчання іноземної мови: метод. реком. / укл. Н.С. Шкарупа. – Полтава, ПНПУ, 2011. – 69 с.
5. Миленкова Р.В. Інноваційна культура: методичний супровід формування: навч.-метод. посібник для організації практичних занять та самостійного вивчення дисципліни / Р.В. Миленкова. – Суми: УАБС НБУ, 2007 – 75 с.
6. Тарнопольський О.Б. Використання Інтернет-технологій у навчанні англійської мови для професійного спілкування студентів немовних спеціальностей / О.Б. Тарнопольський // ВІСНИК Житомирського державного університету. Випуск 53. Серія «Педагогічні науки». – 2010. – С. 47-51.
7. Ходцева А.О. Індивідуалізація контролю при вивченні іноземної мови як фактор стимуляції самостійної роботи студентів / А.О. Ходцева // LXVII наукова конференція професорського-викладацького складу, аспірантів, працівників відокремлених структурних підрозділів університету. – К., 2011. – 456 с.
8. Яцишин О.М. Роль лінгвістичної складової змісту навчального матеріалу у формуванні мотивації вивчення іноземної мови студентами економічних спеціальностей / О.М. Яцишин // Імідж сучасного педагога. – Полтава, 2003. – № 5/6. – С. 115-118.

Г.Я. МАКОВСКАЯ, А.Т. ПАРХОМЕНКО. К ВОПРОСУ ОБ ИНДИВИДУАЛЬНОМ ПОДХОДЕ К СТУДЕНТАМ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО НАПРАВЛЕНИЯ

Резюме. В статье рассматривается индивидуализация обучения иностранным языкам в высших учебных заведениях, которая обеспечивает повышение качества обучения, а также важность формирования индивидуальности, личности студента. Рассмотрены эффективные пути и средства индивидуализации обучения.

Ключевые слова: индивидуализация обучения, учебный процесс, индивидуальные возможности, самостоятельная работа, дифференциация, мотивы, метод проекта.

G.Y. MAKOVSKA, O.T. PARKHOMENKO. ON THE INDIVIDUAL APPROACH TO STUDENTS IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE FOR SPECIFIC PURPOSES

The summary. The article deals with the individualization of teaching foreign languages in higher education, which enhances the quality of learning, as well as the importance of creating individuality, personality of the student. Considered effective ways and means of individualization of learning.

Key words: individual learning, learning process, individual abilities, self-study work, motivation, method of projects.

Одержано редакцією 27.06.2014 р.

УДК: [378. 016: 81' 243]: 004 – 021. 464

І.М. ЗАБІЯКА

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Резюме. У статті, на основі аналізу психолого-педагогічної літератури та практичного досвіду автора, визначено основні інформаційні технології, що використовуються при організації самостійної роботи з іноземної мови студентів технічних спеціальностей

Ключові слова: інформаційні технології, самостійна робота, міжкультурна іншомовна комунікація.